

Tomas Ross

Koerier voor Sarajevo

2013

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Voor Dorine

‘Het grootste roulettespel staat niet in Monte Carlo.
Nee, ook niet in Las Vegas. Ook niet in Rusland. Alle
roulettespelen, waar ook ter wereld, zijn maar klein.
Het grootste casino is Sarajevo... De inzet? Het leven.’

Miroslav Prstojevic
Sarajevo, the wounded City

Met dank aan Press Now, Amsterdam

DEEL I

De Nachtzwaluw

PROLOOG

Belgrado, 13 mei 1995

Generaal Slobodan Drakic liep met grote passen voor zijn adjudant uit de gang van de gevangenis door en stapte cel 24 binnen. Twee militaire cipers weken angstig opzij. Achter hen lag op een brits het naakte lichaam van een bejaarde man, de knokige knieën opgetrokken. Over het borstbeen liep tussen het grijze borsthaar tot onder de oksels een donkerbruin spoor van schroeiplekken. Op de gerimpelde huid van de hals glom geronnen bloed. Het bezwete, ingevallen gezicht was blauwig. De tong, die ver tussen de bloedeloze lippen uitstak, deed Drakic denken aan de kop van de murene die lang geleden op hem toe was geschoten tussen de rotsen onder de waterspiegel bij Dubrovnik. Vragend keek hij naar de jonge arts die de slang van de maagpomp inrolde.

‘Cyaankali, generaal. Een capsule in de mondholte.’

‘Onmogelijk!’ zei een van de cipers. ‘Hij werd direct na verhoor nog gefouilleerd!’

Drakic keek hem uitdrukkeloos aan. ‘Wat bedoel je? Dat hij alleen maar slaapt?’

De cipier zweeg verbouwereerd. Drakic boog zich over het lichaam heen. Op de gezwollen tong zaten wat gelige schuimvlokken. Het licht vonkte op enkele minieme glassplinters. Drakic snoof. Een zwakke geur van amandelen drong in zijn neusgaten. Hij fronste zijn wenkbrauwen, boog zich nog verder voorover en trok een houten etensbak achter het lijk vandaan. Vaag was de afdruk van een kleine huls zichtbaar in de aardappelpuree.

Hij draaide zich om naar zijn adjudant.

‘Bel generaal Mladic,’ zei hij toonloos, ‘en zeg hem dat de

laatste Dwerg is gestorven.’ Heel even zweeg hij, terwijl hij naar de beide cipiers keek. ‘Zeg hem ook dat hij twee nieuwe soldaten voor het dodenbataljon krijgt.’

Zonder te letten op de schrikreactie van de cipiers liep hij naar de deur en gaf de bak aan de adjudant. ‘Laat het keukenpersoneel arresteren en breng iedereen naar de verhoorkamer. Ook de mensen die al naar huis zijn.’

De adjudant knikte.

Enkele minuten later schoof Drakic achter zijn bureau. Uit een la haalde hij een zilveren flacon, schonk de dop vol met slivovitsj en dronk die in één keer leeg. Vervolgens trok hij een bruine map naar zich toe waarop in cyrillische letters de naam Prosic, Danilo stond. Hij sloeg de map open en keek naar een gekreukeld papiertje dat met een paperclip aan een dossier was bevestigd.

Op het papiertje stond in kapitalen geschreven:

STUUR DE NACHTZWALUW DIE IN DE MOLEN OVERWINTERT.

Een tijdlang staarde hij naar de letters, toen maakte hij een grimas, sloeg de map dicht en zette driftig met zijn gouden vulpen een kruis achter de naam op het schutblad.

I

Ilija Senic had de pest in. Verbolgen keek hij vanachter de bar zijn vrijwel lege restaurant in. Dinsdagavond was altijd al een slechte avond, maar nu zeker, met de Europacup-wedstrijd NK Zagreb tegen Besiktas Istanbul op televisie. Zagreb mocht dan Kroatisch zijn en Ilija Senic een Bosniër, toch betrapte hij zich er tot zijn ergernis nog vrij vaak op dat hij dacht en voelde als Joegoslaaf. Terwijl hij al enkele jaren vastbesloten was alles, maar dan ook alles wat hem aan dat land kon herinneren, zelfs ook aan Bosnië-Herzegovina, te vergeten. Op de een of andere wonderlijke manier bleek een spelletje voetbal sentimenten boven te brengen die de oorlog allang niet meer veroorzaakte.

Joegoslavië! Mijn God! dacht Ilija, alsof het ooit had bestaan!

Het was natuurlijk het logisch gevolg van jaren school- en partijdiscipline uit de dagen van de Federatieve Republiek onder Tito: 'Zes republieken, toch één land dat pal staat voor democratie,' luidde de eerste regel van het lied waarmee vijfendertig jaar geleden steevast elke dag aan de Silvije Strahimir Kranjcevic-school in Sarajevo begonnen was, de kinderen als soldaten voor het ochtendappèl in rijen opgesteld op het schoolplein onder de eeuwenoude eikenbomen. Ilija zou de vier coupletten nog moeiteloos uit het hoofd kunnen zingen. Hij zou het alleen nooit doen. Bosnië, of Joegoslavië, dat lag niet alleen tweeduizend kilometer, maar zelfs lichtjaren van hem vandaan. Ergens in het dossier van een Haagse ambtenaar lag zijn aanvraag voor het Nederlanderschap en hij was ervan overtuigd dat het toewijzen daarvan niet lang meer op zich zou laten wachten. Die dag, dat stond vast, zou er voor de buurt een feestje worden gehouden in restaurant Sarajevo.

Tegen de verhouding in leidde Besiktas met 1-0, dat had hij zojuist gehoord toen hij voor het flikflooiende stelletje de *pala-cinke* in de keuken was gaan halen. Besiktas uit Istanbul. Turken. Kroaten waren doorgaans katholiek, dus het stond nu 1-0 voor de moslims zou je kunnen zeggen. Het was natuurlijk een toevalstreffer geweest en NK Zagreb zou het, zeker nu Budisha weer fit was, ongetwijfeld rechtekken. Verdomme, waarom ging dat kleffe stel niet weg? En die oude kerel, die zijn *raznjici* en *baklava* allang op had en nu voor de derde keer om een glas Prosek vroeg? Als ie zich wilde bezuipen, waarom had hij dan geen hele fles of karaf besteld?

Hij greep de halflege fles en liep naar het tafeltje toe, erop hopen dat meteen ook de rekening zou worden gevraagd, maar de man bedankte alleen en stak een lange sigaar op. Boos liep hij weer terug. Achter het gordijn dat de bar van de keuken scheidde duidde gerammel van bestek erop dat Mirjana aan de afwas was begonnen.

Hij schonk zichzelf een bodempje wijn in.

Dat was de pest. Als er nog slechts één gast was, kon je met

goed fatsoen duidelijk maken dat je wilde gaan sluiten. Je draaide de muziek uit. Je doofde wat lampjes, je bracht uit jezelf de rekening. Maar zodra er meer mensen waren, leek het alsof ze elkaar dwongen om te blijven. Van die oude man kon hij het nog begrijpen. Hij zag er niet uit alsof hij getrouwd was, geen trouwring, een wat gekreukt pak, roos op zijn schouders. Die had er natuurlijk geen zin in straks weer de huisdeur te openen en de trap op te slossen. Maar dat stel, dat begreep hij niet. Jong en duidelijk nog niet lang bij elkaar. Een lekkere meid, die wel wilde, dat was hem allang opgevallen. Schijnbaar achteloos haar hand onder de tafel op de knie van de jongen, maar ondertussen wel wrijven en strelen... Waarom bleven ze dan plakken? Als ze geen kamer hadden, hadden ze in elk geval hun auto, want die stond aan de overkant van de kade geparkeerd. En het was warm genoeg om een park in te duiken. Verdomme, dacht Ilija, terwijl hij zijn wijn dronk, hij zou het wel weten.

Dat was nog zoiets, afgezien van het voetballen. Gisteravond had hij gewild, de enige vrije avond die ze hadden, maar Mirjana had gezegd dat het de laatste dag van haar ongesteldheid was.

‘Morgen.’

Alsof je niet kon vrijen als een vrouw ongesteld was! Ouwe moslimpraatjes. Maar Mirjana was er vies van, dus dan niet. En daarnet toen hij in de keuken de toetjes haalde, had ze er al moe uitgezien boven het fornuis, dus waarschijnlijk zou morgen wel overmorgen worden, en wie weet zelfs dat niet.

Geërgerd dronk hij zijn glas leeg, zette toch het instrumentale nummer van het Plavi Orkestar wat zachter en begon doelloos de menukaarten op te stapelen. ‘Bosnisch restaurant Sarajevo’. Het had hem nog flink wat geld gekost toen ze vier jaar geleden al het drukwerk, het naambord op de gevel en de geschilderde tekst op de ramen hadden laten veranderen. ‘Nog een gelukje, meneer Senic, dat we dat “isch” van Joegoslavisch in elk geval kunnen laten staan. Dat scheelt toch weer.’

De tekening van de stad was ongewijzigd gebleven. In tegenstelling tot Sarajevo zelf. Ilija schonk nog wat wijn in zijn glas. Sarajevo. De tekening stelde een deel van de Bascarsija voor, de

oude stad. Straatjes met lage Turkse huizen, minaretten met op de achtergrond de Trebevic-berg en de uitkijktoren van het dagblad *Oslobodenje*. Ergens in die straatjes had hij Mirjana voor het eerst ontmoet, bijna tien jaar geleden. Ergens in die straatjes was de vorige week een Servische mortiergranaat ontploft. Vier doden, een onbekend aantal gewonden. Hij had het niet willen horen. Hij had er geen familie en geen vrienden of kennissen meer, en al had hij ze wel, Sarajevo was voor hem niets meer dan het restaurant hier in Den Haag. Maar Mirjana had een halve dag aan de telefoon gezeten voor ze het consulaat in Parijs kon bereiken. De doden waren onbekenden, maar bij de zwaargewonden was Simka Bajic, een vroegere buurvrouw. Nog een meevaller, want bij een vorige aanval was een neef van Mirjana omgekomen en in het najaar was een schoolvriendin van haar door een scherpschutter gedood. Elke Bosniër in Nederland betreurde daar wel enkele doden, soms zelfs tientallen. Het juiste aantal wist niemand. Vrienden, kennissen, zelfs familieleden konden zijn gestorven zonder dat je het wist, want sinds de omsingeling door de Bosnische Serviërs kwam er geen nieuws meer uit de stad anders dan nietszeggende rapporten van de Verenigde Naties of vage mededelingen van het Rode Kruis.

Soms waren er geruchten. Vluchtelingen brachten verhalen mee waar je geen wijs uit kon worden. Heel af en toe was er ook een reportage van een oorlogscorrespondent die wat verder keek dan zijn neus lang was. Mirjana zat, zodra ze kon, te zappen van de ene nieuwsrubriek naar de andere, hongerig naar beelden van de verwoeste stad, van de mensen die onder begeleiding van VN-soldaten de bruggen over de Miljacka overstaken, van mensen die wegrenden om dekking te zoeken, van kinderen die water haalden.

‘O Ilija, kijk dan! Is dat niet de oude mevrouw Jusuftrancic? Daar! Die vrouw met die tas! Kijk dan toch!’

Maar Ilija keek niet of nauwelijks, net zomin als hij contact zocht met landgenoten, net zomin als hij de verhalen aanhoorde of las. Ooit had het hem pijn gedaan dat de stad en haar inwoners ten dode waren opgeschreven, misschien wel meer

dan Mirjana en meer nog dan al die anderen die samendromden om in Den Haag tegen het Servische geweld te protesteren, die wilden dat de NATO ingreep en dat Karadzic, Mladic en Koljevic als oorlogsmisdadigers zouden hangen.

Ilija Senic had zo zijn eigen redenen voor zijn zwijgen, die door sommigen voor onverschilligheid werd aangezien. Redenen waarom hij er een stuk ouder uitzag dan zijn 44 jaar.

‘Ober?’

De jonge man stak een hand op en gebaarde dat hij wilde betalen.

Ilija zette zijn glas weg en maakte de rekening op. Enkele minuten later hield hij de deur naar de kade voor de jongelui open. Het was nog licht hoewel het bijna halftien was. Aan de overkant van het water reden auto’s net als op andere avonden stapvoets langs de hoeren in hun vitrines.

Toen hij terugliep, zei de oudere man: ‘Meneer Senic?’

Verbaasd bleef hij staan. ‘Ja?’

‘Ik weet dat u graag wilt sluiten. NK Zagreb speelt, niet-waar?’

‘Wat zegt u?’

‘Waarom doet u dat niet? Afsluiten en naar de wedstrijd kijken?’ De man keek op zijn horloge en pakte toen zijn portefeuille. ‘De tweede helft begint nu ongeveer.’ Hij lachte en Ilija zag dat in tegenstelling tot zijn kleding zijn gebit perfect onderhouden was. ‘Ik zou u graag donderdag willen spreken, meneer Senic...’ Hij trok een in tweeën gevouwen biljet van honderd gulden te voorschijn en kwam moeizaam overeind. ‘Het adres staat op het kaartje, maar kijkt u daar alstublieft pas straks naar! De ramen zijn hier namelijk nogal groot. En alstublieft, praat hier met niemand over, ook niet met uw vrouw. Wilt u het kaartje weggoien?’

Ilija voelde iets hards onder het ruwe papier van het bankbiljet.

‘Tien uur graag. Ik neem aan dat honderd gulden genoeg is? Het eten was trouwens voortreffelijk. *Vrlo dobo smo*, zegt u dat niet zo?’

‘Ik begrijp het niet. Wat wilt u?’ In zijn verbouwereerdheid

vergat Ilija zijn perfecte uitspraak van het Nederlands het dikke Servo-Kroatische accent mee te geven waarmee hij anders zijn gasten tevredenstelde.

‘Dat vertel ik u graag donderdag, meneer Senic.’

‘Ja maar... luistert u eens...’ Hij lachte, half verbaasd, half in het plotselinge besef dat de man een gek moest zijn, een van die vreemde vogels waarvan de stad scheen te krioelen. ‘Waarom zou ik zomaar naar iemand toegaan die ik niet ken?’

Een glimlach. ‘U kent Zoran toch?’

Was Ilija eerst verbaasd geweest, nu was hij verbijsterd. Zijn mond viel open maar hij kreeg er geen geluid uit. Ook niet toen hij zag dat de oudere man niet naar de voordeur, maar rechtsaf ging, de gang in, die uitkwam op het straatje achter het restaurant. Pas toen hij de achterdeur hoorde dichtvallen, realiseerde hij zich dat hij de man ook niet door de voordeur had zien binnenkomen.

‘Ilija?’

Mirjana schoof het gordijn wat opzij en blikte verwonderd het lege restaurant in. ‘Waarom ruim je niet af? Wil je het voetballen niet...? Wat is er? Je ziet eruit alsof je een geest hebt gezien!’

‘Niks. Ik voel me niet lekker.’

Ze keek hem onderzoekend aan, maar zweeg en liep hoofdschuddend langs hem heen naar de onafgeruimde tafels. Hij wist dat ze hem niet geloofde, maar wat kon hij anders zeggen? Dat er iemand langs was geweest die Zoran kende? Dat zou ze helemaal niet geloven.

En hij? ‘U kent Zoran toch?’ Kent. Niet kende. Zoran, die al bijna zeven jaar dood was.

2

Tevreden nam kapitein-vlieger Michiel Burger een slok coca-cola en keek tussen de openstaande balkondeuren door naar het Gardameer, dat zich spiegelglad voor hem uitstreckte, de bergen aan de overkant ragfijn geëts tegen het strakke blauw

van de hemel. Een sergeant die hier al sinds de vorige zomer zat had verteld dat je er perfect kon skiën, maar er viel nu, midden juni, natuurlijk geen spoorje sneeuw te bespeuren. Als je je vingers in je oren stopte – dus niet meer de continu zoevende pompinstallatie van het zwembad hoorde – en je ogen dichtdeed, bedacht Michiel, kon je je nog enigszins voorstellen hoe het er hier vroeger had uitgezien. Bardolino, een vergeten plaatsje, waar misschien weleens een kunstenaar neerstreek, maar waar geen horden bejaarde toeristen heentrokken, en zeker geen troepen Nederlandse, Amerikaanse, Franse, Britse en zelfs Turkse NATO-militairen die, als ze niet hun dagelijkse missie uitvoerden boven Bosnië, de straatjes en bars onveilig maakten.

Michiels tevredenheid werd veroorzaakt door de vrije dag die hij die ochtend onverwacht had gekregen. Meestal ging je dan wat zwemmen of met een maat het dorp in, wat drinken in de Fermuus Bar of zomaar wat rondlopen tussen de gepensioneerde moffen die al vanaf het vroege voorjaar hun bungalows en zomerhuisjes buiten Bardolino bewoonden. Sommige jongens huurden een auto en maakten tripjes in de omgeving, maar de meeste, vooral de nieuwkomers, paradeerden in hun uniform door de toeristische straatjes om, opgefokt door de tv-programma's met diep gedecolleteerde presentatrices en strip-pende huisvrouwen, de Italiaanse meiden te imponeren.

Michiel vroeg zich af of hij dat laatste zou schrijven en besloot van niet. Monique was niet jaloers, maar in haar laatste brief had ze wel drie keer gevraagd of hij haar nog wel trouw was. Grinnikend nam hij nog een slokje cola en pakte het beschreven vel luchtpostpapier naast de laptop.

Bardolino, 21 juni

Liefste Mop,

Een dag vrij gekregen omdat de kist volgens de technuten mankementen vertoont. De rest is weg op missie. Vrij is niet helemaal 'vrij' omdat ik op *alert status* ben, maar in elk geval eindelijk tijd om je te schrijven. Ik zit op m'n nieuwe hotelkamer met m'n laptop vol Nato Secret. Dit

hotel is geweldig, een zwembad (dat ze nu leegpompen), grote restaurants, gezellige bar en pal aan het meer. We liggen met zijn tweeën op een kamer (korporaal Jansonius, bijgenaamd Prick!, is m'n kamergenoot), met tv en koelkast, helaas geen wasmachine, dus de was doen we maar in bad. Wist je dat Italië trouwens een wet heeft die het verbiedt om je was buiten aan een lijntje te hangen? (Dus die pittoreske straatjes zijn allemaal zo illegaal als de pest!) Het drogen is een probleem. Het weer is afwisselend, maar toch meestal wel zo'n 25 graden met een lekker windje. De basis is een aftands geval! Weet je nog die vliegbasis in België? Nou, deze is dus drie keer zo erg!

De dag gaat hier zo'n beetje als volgt: we werken in twee ploegen waarvan ploeg 1 om vier uur op moet en ploeg 2 om negen uur. Ontbijt en dan in een half uur naar de basis. Je drinkt een kop koffie en gaat vervolgens je trip voorbereiden. Eerst praat je met mensen van Intelligence (INTELL) die de toestand in Bosnië uitleggen. Ook hebben zij je opdracht en specifieke taken uitgezocht. Die taken staan allemaal in de FRAG, een dikke handleiding voor alle deelnemers aan de operatie die op het NATO-hoofdkwartier in Vicenza wordt gemaakt. Werkelijk alles staat erin: de tijd dat je boven Bosnië moet hangen, het punt waar je de grens over moet, de positie van de tanker (tijdens de meestal vijf uur durende trip moeten we een à twee keer bijgetankt worden), de positie van de AWACS, enz., enz. Dan ga je je eigen planning doen: kaarten intekenen, vlieggegevens opzoeken, een weer-briefing halen, dat werk. Vervolgens kled je je aan voor de trip; je mag helaas geen T-shirt met opdruk dragen (zelfs niet die mooie van jou met 'LOVE!'), geen sieraden, geen persoonlijke dingen als foto's, brieven en pennen met inscriptie.

Terwijl hij las vroeg Michiel zich af of Monique in Enschede hier nou wel op zat te wachten. Duffe ditjes en datjes, maar wat moest hij anders schrijven? En ze had het aan de telefoon zelf gevraagd: 'Gewoon wat jullie doen zo'n hele dag.'

Hij kon natuurlijk ook schrijven dat hij haar miste en veel van haar hield, maar dan was je zo klaar, en hij gunde het die zakken die de post naar huis screenden ook niet.

Hij nam weer een slokje en las verder:

Eerst trek je een soort overall aan die onder je normale vlieg-overall komt. Hij is extra dik wegens de extreme kou die nog in de bergen van Bosnië heerst. Dan je G-broek, je vliegerjack, een combat-survivalvest waarin o.a. een radio, een zaklampje en nog meer *goodies* (dit komt dus nog bij al het survivalspul dat al in je schietstoel zit!), je torsoharnas en je helm. Als je ongeveer twintig kilo meer weegt, ga je weer terug naar INTELL. Daar krijg je in een klein, afgesloten kamertje een *escape and evasion* briefing; dit houdt in een codewoord voor de *combat search and rescue*-mannen, ingeval je eruit zou moeten springen boven Bosnië (gebeurt nooit, hoor!), een wegenkaart en nog wat andere geheime info. Uiteindelijk loop je dan naar het Operations Centre voor een last-minute briefing en je krijgt nog wat te eten (een Mars of zo en een blikje Isostar) mee. Onder bewaking loop je naar je kist, controleert hem en start hem op.

Michiel pakte het tweede vel en keek even naar een speedboot die over het water in de richting van het haventje raasde, het schuim als een torpedospoor achter zich aan.

De vlucht zelf; de take-offs zijn nog altijd spectaculair als je met volle naverbrander bijna loodrecht omhoog de lucht in gaat (net als bij de testvluchten op Twente). Al het verkeer dat jouw route zou kruisen, moet wachten, dus ook de burgerluchtvaart. (Kankeren natuurlijk! Lachen!)

Als je eenmaal het Italiaanse luchtruim hebt verlaten, val je onder AWACS. Afhankelijk van je taak ga je eerst al dan niet naar de tanker. AWACS vertelt je de huidige toestand van de vlucht die vóór jou boven Bosnië hing. Eenmaal daar ga je in een racebaanpatroon hangen en dan is het wachten op *violators*. Het is de bedoeling om die te

dwingen op het dichtstbijzijnde vliegveld te landen. Over verdere acties kan ik niet vertellen. (Mag niet.) Na ongeveer anderhalf uur ga je naar de tanker. Dat is altijd een verademing, relaxed, ook wel inspannend hoor, tien minuten eronder hangen. Maar in elk geval kan niemand op je schieten omdat de tanker boven de Adriatische Zee hangt. Dan weer anderhalf uur boven Bosnië en daarna in drie kwartier terug naar hier.

Tot zover was hij gekomen. Niet omdat hij geen tijd had, maar omdat hij al een poos niets meer kon bedenken.

Peinzend keek hij weer naar buiten, waar de speedboot met een halve cirkel het haventje binnen voer en achter de aange-meerde jachten verdween. Ergens buiten klonk Italiaans schelden en het gerammel van pannen. Hij keek op zijn horloge. Het was precies twaalf uur. Als het zwembad vol was geweest, was hij nu een half uurtje gaan zwemmen.

‘Alert status,’ had de wachtcommandant gezegd. Dat kwam er in de praktijk op neer dat je niets te doen had, maar wel op het terrein van het hotel moest blijven voor het geval dat... Hij schoof wat achteruit en staaarde naar Monique’s foto aan de muur boven zijn bed. Ze stond in haar Martinair-uniform onder de neus van een Boeing 747 en had haar jasje uitgetrokken. Hij had de foto zelf gemaakt op het vliegveld van Havana, nadat ze het vorig jaar op Cuba tien dagen vakantie hadden gehouden en besloten hadden te trouwen zodra hij klaar zou zijn met zijn examens voor de KLM.

Verkeersvlieger. ‘Buschauffeur’ werd dat hier spottend maar ook afgunstig genoemd, want de meeste jongens ambieerden na een paar jaar de goedbetaalde baan in de burgerluchtvaart. Het lullige was dat het niet met een paar jaar bekeken was, ook al haalde je de lastige examens. Vadertje Staat had niet voor niets in je geïnvesteerd als F-16 vlieger en wie zijn contract niet nakwam, betaalde bij wijze van boete een paar jaar salaris, dus dat deed je niet zo gauw. Hij ook niet, met nog twee jaar te gaan. Het maakte ook niet veel uit, ze verdienden allebei, dus een huis huren was best mogelijk tot het zover was dat hij ook

op Schiphol kon gaan werken en ze daar in de buurt iets konden kopen.

Zijn ogen dwaalden naar de double-spread foto boven het bed van zijn slaapje. Een blondine op haar handen en knieën, met haar kont naar de camera. Jansonius had met viltstift een dikke pijl naar haar open vagina getrokken en daarbij geschreven: 'Target Nr. One!'

Jansonius was wat je noemde een jongen die zijn pik achternaliep. Prick. Elke opmerking dubbelzinnig. Als je zijn *wingman* was, werd je er horendol van. 'Follow me from behind, Prick.' 'Dat zei m'n vrouw vannacht ook, captain!'

Het was een wonder dat hij niet op zijn sodemieter kreeg voor al dat gelul over de radio, maar hij was natuurlijk een perfecte vlieger en daar waren ze zuinig op. Hoewel, gisteren toen die hoge jongen van SACEUR met zijn secretaresse was gearriveerd...

Michiel grijnsde, pakte zijn Parker en schreef:

Regelmatig komen hele hoge pieten van de staven hier een kijkje nemen. Gisteren kwam zelfs het Hoofd SACEUR (Supreme Allied Command Europe). Een vent tussen een behoorlijke hoeveelheid negers van ruim twee meter met vreemde bobbel in hun lange jassen en een secretaresse die de tweelingzuster van Pamela Anderson kan zijn! Vooral Jansonius is weg van haar (hij is de knaap die hier gearresteerd werd omdat hij zijn penis rood-wit-blauw had geschilderd en die dronken op straat had laten zien). Enfin, die mooie secretaresse liep gisteravond door de lounge en...

Hij schrok op omdat er werd geklopt.

'Kapitein?'

'Ja?'

'Of u zich wilt melden bij majoor Meuleman. Meteen!'

Verbaasd trok hij zijn wenkbrauwen op. 'Wat is er?'

'Geen idee. Stafkamer II. Ik zou maar opschieten als ik u was.'

De voetstappen van de vaandrig verwijderden zich. Vol ergernis dronk Michiel zijn glas leeg en kwam overeind. Hij pakte zijn broek, trok die over zijn boxershorts aan en haalde zijn combatshirt uit de hangkast. Misschien was er werkelijk wat aan de hand, een maat die ergens boven Bosnië problemen had met zijn kist of met zijn stoorapparatuur zodat hij er met een reservetoestel heen moest, maar evengoed kon het de een of andere klootzak met veel goud op zijn uniform of een politicus zijn die een tripje wilde. Een week geleden nog was er zo'n lesbisch paard uit de Tweede Kamer op bezoek geweest die zo nodig in een tweezitter mee had gewild boven vijandelijk gebied.

‘Om een impressie te krijgen van de oorlogshandelingen.’

Wie wilde er verdomme nou in een tweezitter boven Bosnië vliegen met een stel dollen Serviërs en moslims op de grond die niet konden wachten om je neer te halen?

Nog geen vijf minuten later klopte hij op de deur van stafkamer II op de derde verdieping.

‘Binnen!’

Meuleman stond achter zijn bureau onder de met spelknoppen bezaaide kaart van Joegoslavië. Op een witeren bankje bij de ramen zat de NATO-topman van SACEUR. Een rijzige vijftiger met een gebruind gelaat en kortgeknipt zilverwit haar. Hij droeg een donkerblauw uniform met op de mouwen de vier goudkleurige banden die bij de rang van generaal-majoor hoorden. Tegenover hem zat het tweelingzusje van Pamela Anderson.

Ondanks zijn verbazing salueerde Michiel automatisch. Meuleman deed hetzelfde.

‘Doe de deur dicht, kapitein.’

Hij sloot de deur.

‘Generaal, kapitein-vlieger Burger... Kapitein, generaal Koops.’

Het Hoofd SACEUR knikte.

‘Ga zitten, kapitein.’

‘Tot uw orders, majoor.’

Er was maar één stoel vrij en om die te bereiken moest hij voor de vrouw langs. Ze glimlachte tegen hem toen hij met een been haar knie raakte. Even rook hij de geur van jasmijn.

‘Iets drinken, kapitein?’

Nu pas viel het hem op dat de generaal en de vrouw een klein glaasje goudkleurige drank voor zich hadden staan.

Hij schudde zijn hoofd. ‘Dank u, majoor.’

De vrouw nam hem nieuwsgierig op, maar hij bleef naar de salontafel kijken, waarop naast een fles armagnac een blauwleren portfolio lag met het NATO-embleem.

‘Generaal-majoor Koops is Hoofd SACEUR, kapitein. De generaal wil je iets vragen.’

De lul! dacht Michiel, je bent de lul, jongen! Hij wil een trip met die mooie meid op staatskosten en jij mag die lui vliegen terwijl ze achter je rug zitten te flikflooiën en fotootjes maken om op te kunnen scheppen bij het thuisfront! Tegelijkertijd drong het tot hem door dat dat niet het geval was omdat de majoor hem een borrel had aangeboden. Later dan?

‘Fijn dat u kon komen, kapitein.’ De stem van de generaal klonk onverwacht hoog, bijna alsof hij nooit de baard in de keel had gekregen. ‘Als ik goed ben geïnformeerd, bent u de enige vlieger in dit squadron die onderscheiden werd met de dapperheidsmedaille van de VN. Was het niet in september ’93?’

Verwonderd trok Michiel een wenkbrauw op. ‘Ja, meneer.’

‘Je werd, meen ik, te pakken genomen door twee Migs 21MF?’

Michiel knikte en begon zich ongemakkelijk te voelen. Wat wilde die galajongen? Zeker weten dat hij straks in goede handen was met Miss Anderson?

‘Waar kwam je terecht, kapitein?’

‘Achter het Srepang Plateau, meneer.’

De generaal knikte en nam een slokje. Michiel zou willen dat de blonde vrouw hem niet zo nieuwsgierig opnam. Was ze eigenlijk wel secretaresse? Ze was geen militair, dat was wel zeker met die borsten. God nog aan toe wat een boordgeschut! Waarom vroeg die pief dingen die hij allang kon weten?

‘Het gebied van de Rode Khmer, is het niet?’

‘Ja, meneer.’

‘Volgens de rapportage heb je je daar anderhalve week schuilgehouden. Hoe deed je dat, kapitein, met enkele duizenden communistische hufters achter je aan?’

Majoor Meuleman hield hem uitnodigend een pakje Marlboro voor en dankbaar accepteerde Michiel een sigaret.

‘Zoals u zegt. Ik hield me schuil.’

De blonde vrouw bood hem met een kleine gouden aansteker een vuurtje aan. Hij boog zich naar haar over en zag een glimp van zwarte kant.

‘Just like that?’

‘Het was bosachtig terrein.’

‘Eten? Drinken?’

Michiel inhaleerde diep. ‘Ik had het geluk in de buurt van een riviertje te zitten. En ik had m’n goodies bij me. Er was tamelijk wat wild: zwijnen, vogels, konijnen.’

‘Goodies?’ In tegenstelling tot de stem van de generaal, klonk die van de vrouw laag, alsof ze geruild hadden.

Hij keek haar even aan. ‘M’n survivaalkit. Rantsoen, mes, pistool, kompas.’

‘Aha.’

Ze had groene ogen, lichter dan hij ze ooit had gezien.

‘Bent u in gevaar geweest in die dagen?’

Jezus, wat was dat voor een vraag! Elf dagen in onherbergzaam gebied, omringd door een paar compagnieën fanatiekelingen die wisten dat hij er geland was! Wat wilden die twee? Een survivaltrip?

‘Jawel.’

De generaal knikte en nam weer een teugje van zijn armagnac.

‘Hoe lang ben je vlieger, kapitein?’

‘Zes jaar, meneer.’

‘En alles wel gezien.’

‘Pardon, meneer?’

De generaal grinnikte. ‘Ik begrijp dat je dit jaar examens voor de KLM doet. Je hebt een vriendin en jullie willen trouwen. Draai je hoofd eens naar links, wil je?’

Michiel aarzelde. De vrouw keek stomverbaasd.

‘Je hebt gehoord wat de generaal zei, kapitein.’

Michiel draaide zijn hoofd naar links.

‘Verder.’

Hij draaide het verder tot de pijn als een vlam door de spieren over zijn schouder schoot.

‘En naar rechts.’

Opnieuw de pijn, nu aan de andere kant, tot onder zijn rechteroor.

‘Painful, isn’t it, captain? Zes jaar met 8-G op je nek de lucht in... In de burgermaatschappij zou je binnen een paar jaar rijp zijn voor de WAO. En dat voor honderddertig mille per jaar, waar je bij die jongens van de KLM al meteen het dubbele pakt.’

De generaal grinnikte weer en hield zijn lege glaasje op. Meuleman haastte zich het vol te schenken.

‘Hoe oud ben je?’

‘Negenentwintig, meneer.’

‘En je vriendin?’

De pijn was er nog steeds en zijn gezicht vertrok toen hij zijn sigaret uit de asbak pakte.

‘Eenendertig, meneer.’

‘Hoe lang moet je nog?’

‘Ruim twee jaar.’

‘Dan ben je dus eenendertig.’ De generaal vestigde zijn blik op de grote stafkaart achter de majoor. ‘Wat kost het je als je er tussentijds vanaf zou willen, kapitein? Twee ton? Drie?’

Michiel zat roerloos.

‘Eenendertig is oud, jongen, om buschauffeur te worden. Wat denk je? De eerste drie jaar op een of andere lullige DC-9 heen en weer naar Stockholm om het te leren? Bijna vijfendertig en dan nog eens jaren copiloot...’ Hij zweeg even en staaarde naar het glas in zijn hand. ‘Wat zou je ervan zeggen als je eerder af kan zwaaien? Laten we zeggen zodra je die examens hebt gedaan?’ Hij keek weer op, een flauwe glimlach om zijn lippen. ‘Natuurlijk zonder boeteclausule. Je vriendin werkt op Schiphol, is het niet?’

Michiel knikte werktuiglijk.